

Transkribering Ämbetet #6 Jönköping University

Musik

Programledare Välkommen till Ämbetet - en podd om högre utbildning, signerad Universitetskanslersämbetet. Jag heter Urban Göranson, och i det här avsnittet så ger vi åter plats för en rektor och Ämbetet besöker tändsticksstaden Jönköping för att träffa rektor Agneta Marell vid Jönköping University. Välkommen Agneta till Ämbetet. Ja, men tusen tack! Väldigt spännande att få vara här. Härligt! Jag skulle vilja börja med att säga grattis. Du kanske är undrande då, men det är ju faktiskt så att för ett tag sedan, i somras, så blev ni ett europauniversitet.

Agneta Marell Det stämmer. Vi är väldigt väldigt glada för det, så tack så mycket. Verkligen.

Programledare Är det en fjäder i hatten och ni har stor glad blick framåt?

Agneta Marell Ja, det tycker vi. Vi har jobbat länge med det här. Från början så var vi kanske lite avvaktande när det kom redan indikationer om det här 2017 i anslutning till Macrons tal och sedan kom det här och bli väldigt väldigt omtalat. Samtidigt är man ett litet lärosäte så gäller det att välja vilka projekt ska man hoppa på och inte. Så vi sonderade terrängen under ett par år men sen har vi nu jobbat i flera år att hitta rätt konstellationer, rätt lärosäten och jobba tillsammans med. Bygger på både nya lärosäten och etablerade relationer. Så vi är väldigt glada.

Programledare Spännande! Vi ska gå in lite mer på det senare här, men jag tänkte först Agneta, skulle du bara kunna ge en kort presentation av dig själv först? Vem är du?

Agneta Marell Ja, jag är snart 60 år. Jag är professor i företagsekonomi och har egentligen min bakgrund vid Umeå universitet där jag har jobbat på Handelshögskolan under många år. Jag har också jobbat på universitetsledningen vid Umeå universitet som vice rektor för Samhälle och Innovation innan jag kom hit.

Programledare Så du har en ganska tung akademisk bakgrund?

Agneta Marell Ja, jag har också faktiskt jobbat i både näringslivet och i den kommunala sektorn, utöver att jag har jobbat i akademien.

Programledare När blev du rektor för Jönköping högskola, Jönköping University?

Agneta Marell 2017.

Programledare Det är 6 - 7 år nu då.

Agneta Marell Ja, det stämmer.

Programledare Om vi fortsätter att närma oss Jönköping University och tar den stora paletten och beskriver den här högskolan. Vad är det för högskolaskola?

Agneta Marell Skulle säga att det är en väldigt entreprenöriell högskola med mycket dynamik. Väldigt väldigt engagerade medarbetare och kollegor tycker jag att jag har i verksamheten. Vi är också stiftelsehögskola, kanske kan komma in på det lite senare, men det gör också att våran driftsform ser lite annorlunda ut både med möjligheter och lite utmaningar. Vi präglas ju väldigt starkt av ett internationellt fokus. Mycket samarbete, väldigt mycket lokal förankring men också med stark internationell utblick både när det gäller studenter, kollegor, alltså vår personal. Men också hur vi ser vår utbildning och internationalisering på hemmaplan.

Programledare Ni har internationellt utbyte. Har ni flera utländska studenter här också som kommer hit?

Agneta Marell Absolut. Vi är väl ett av de lärosäten i Sverige som procentuellt sett har väldigt stor andel av de studenter som är internationella. Om vi räknar samman både de studenter som kommer inom EU men också utanför EU. Så sammantaget har vi väldigt stor andel.

Programledare Hur många studenter är det totalt på Jönköping University?

Agneta Marell Ungefär 14.000 studenter här på JU. Sedan beror det lite grann på hur man räknar. Om man räknar heltidsekvivalenter eller om jag räknar huven och hur många kurser man ska ha läst.

Programledare Är det campusstudenter då eller är det inklusive att det är distansstudier?

Agneta Marell Nej, det är totalt inklusive distansstudenter. Nu är JU ett ganska tydligt lärosäte när det gäller programstudenter. Vi har ganska mycket program så det är inte så hemskt mycket decentraliserad utbildning. Men det går ju mer och mer åt det och behovet är också väldigt stort. Vi är ju väldigt måna om att säkerställa kompetensen i regionen och hur vi kan bidra till det. Lärare, vård, skola där är studenterna kanske lite annorlunda än om man läser teknik eller på Handelshögskolan. Lite senare i livet och en annan livssituation och det gör också att decentraliserad

utbildning blir än viktigare för den målgruppen för att vi ska fånga upp och säkerställa kompetens i hela regionen.

Programledare Vad har ni för områden som är ni särskilt stolta över då? Inom forskningssida eller utbildning, du får välja vilket du vill nämna?

Agneta Marell Ja, det är jättemycket som vi är stolta över. Men om jag får nämna några saker så ju entreprenörsskapsforskning en väldigt stark del här på JU och våran, det är handelshögskolan som är mycket duktiga på det.

Programledare Kommer du in i det också eftersom du har en hygglig sådan bakgrund själv?

Agneta Marell Nej, tyvärr så hinner jag inte forska och sedan hade jag en annan forskningsinriktning. Men det är ju del där vi är starka. Tittar vi på tekniska högskolan så är det produktframställning med innovativ produktframtagning och särskilt får vi titta på gjuteriteknik. Gjuteri av metalliska material.

Programledare Det här är ju en byggd där gjuteri har funnits i hundratals år. Norrahammar, strax söder om Jönköping, och Huskvarna med Husqvarna Vapen. Så det lever kvar fortfarande?

Agneta Marell Ja, absolut. Väldigt duktiga och här är vi både nationell och internationell spjutspetsforskning och jobbar mycket med Volvo och industrin i de här frågorna. Så mycket mycket bra. I mångt och mycket när jag pratar entreprenörskap och företagande så kan man tänka sig, att vi ligger i ju Småland och att det finns en anledning till uppstarten av hela JU för snart 30 år sedan som också tar sitt ursprung i den byggd där vi finns. Absolut. Det gäller att bygga på de styrkor som man har och kan utveckla dem framåt. Det är en viktig del. Vi är inte så stora så det är viktigt för oss att kunna vara lite profilerade och kanske inte göra allt utan att välja ut. Det har också varit ett signum ska jag säga för JU under många år, ända sedan starten. Att bygga vidare på de styrkor vi har. Jag skulle också vilja nämna Hälsohögskolans fokus på både äldreforskning, forskning om äldre i olika former, och också oral hälsa som ju är styrkeområden på hälsohögskolan.

Programledare Är det tandläkeri så att säga, oral hälsa eller?

Agneta Marell Ja, det är ju tandhygienister, väldigt mycket runt det orala. Tillsammans där är vi starka med regionen. Här i Jönköping så finns ju specialisttandläkarutbildning i det som heter odontologiska institutionen. Med 25-tal disputerade tandläkare som bedriver specialistutbildning för de tandläkare som finns färdiga, så att säga. Där bygger vi våra styrkor tillsammans med regionen igen och på samma vis som vi tittar på HLK så är man otroligt duktig både i hållbarhet och i pedagogik. Vi kommer högt på den internationella rankingen som handlar om de ämnen då, men också att vi är väldigt efterfrågade här i regionen.

Programledare Du nämnde att Jönköping University är cirka 30 år gammalt nu, men är det inte så att det här var en högskola innan Jönköping University, för du nämnde alldeles nyligen vårdutbildningar? De fanns väl redan från början men jag vet inte sen när?

Agneta Marell Absolut. Det var Stiftelsen högskolan i Jönköping som bildades 1994 samtidigt som Chalmers bildades som stiftelse. De fanns också innan men vi tillsammans med Chalmers är de två stiftelsehögskolor som staten då införde i mitten på 90-talet. Men de sjuksköterskorna de examinerades i Jönköping av Landstinget, dåvarande Landstinget alltså, 1897. Så det finns en lång tradition tillbaka och Hälsohögskolan som idag en del av JU blev en del av JU först 2000. Så att vi har omformats under de här åren men det gäller ju också ingenjörsutbildningarna som också fanns innan JU bildades. Yrkesteknisk högskoleutbildning startar 1975.

Programledare Du nämnde att ni är en stiftelse. Det innebär att ni är en privat högskola i Sverige. Varför har ni valt att vara privata, att vara en stiftelse?

Agneta Marell Nu är det här beslut som fattades långt innan min tid. Men det handlar ju väldigt väldigt mycket om de rörelser som har funnits inom sektorn nationellt under många många år. Hur ska högre utbildning vara organiserad? Vilka möjligheter finns det? Vi den här tiden fanns möjlighet att anmäla sitt intresse och det gjorde då den statliga högskolan i Jönköping. Om att få bli en stiftelse. Med de möjligheter som finns. Vi kan titta lite på dem senare, men det finns ju möjligheter som man har som stiftelse.

Programledare Jag tänkte just fråga vilka fördelarna är?

Agneta Marell Det handlat väldigt mycket om friheten när det gäller studentrekrytering och rekrytering av våran personal. Att vi har helt andra förutsättningar där. Vi har också andra förutsättningar när det gäller att garantera våra studenter plats på program, efterföljande program. Men bakgrunden var ju egentligen också den här autonomi och den friheten som det innebär. En institutionell autonomi att ligga lite längre ifrån en påverkande, men samtidigt att ha ett avtal med staten. För det har vi. Våran utbildning och våran grundforskning finansieras fortfarande av utbildningsdepartementet eller av staten. Så på så sätt så skiljer det sig inte utan det är våran rörelsefrihet som ser annorlunda ut.

Programledare Vi nämnde inledningsvis att Jönköping University nu har blivit ett europauniversitet. Agneta, nu får du utveckla det där lite. Vad är det här? Över huvud taget begreppet europauniversitet om vi börjar där. Vad är det?

Agneta Marell Ja, ursprunget handlar väldigt mycket om studentmobilitet och när det här kom så handlade det väldigt mycket om att stärka Europas konkurrenskraft genom att koncentrera

kompetenser och utvecklingsförmåga inom ramen för de lärosäten som finns inom EU. Utgångspunkten är egentligen att öka studentmobiliteten. Men ett europauniversitet är en allians av lärosäten och en av de fyra hörnstenarna i den europeiska strategin för att stärka EU som sammanslutning. Man får vara ett lärosäte från varje land och det ska gärna vara utspritt. Vi är tio lärosäten i vår allians. Vi kanske inte matchar fullständigt med alla de tio men tillräckligt många för att vi ska känna att här finns det stora möjligheter till både forsknings- och utbildningssamarbete. Men vi ska veta att det i första hand är det utbildningssamarbete och öka möjligheten för studenter inom EU att flytta sig mellan länder och mellan lärosäten och verkligen välja kurser och program som passar de bra. Att då ha tio att välja på är naturligtvis en stor fördel.

Programledare Det är det som kallas för EU-list alliansen?

Agneta Marell Ja, för oss ja.

Programledare Där ni ingår?

Agneta Marell Ja.

Programledare Det i sin tur styrs av något som heter EUI, European University Initiative.

Agneta Marell Ja. EUI-erna är då det samlande namnet för det här initiativet från EU. Det är Horisont Europa som ligger bakom finansieringen.

Programledare Vad innebär det här samarbetet då som ni kommer att påbörja framöver inom EUI-list. För ni är ju ungefär tio universitet spridda runt om i Europa. Grekland, Spanien och Frankrike, Tjeckien och Sverige med Jönköping då. Vad innebär den här alliansen och samarbetet?

Agneta Marell Det är både möjligheter och utmaningar så klart som i alla samarbeten. Det gäller ju att välja de delar som då kommer att stärka JU men också alliansen som helhet. Här utforskar vi väldigt mycket just nu. Vilka områden vi kan ytterligare förstärka våra samarbeten runt, men det handlar ju om att hitta en digital infrastruktur som också gör att studenterna kan följa till exempel kurser på JU fast man inte befinner sig här och att det finns en rörlighet för våra studenter. Handlar om möjlighet att nyttja biblioteken tillsammans. Det handlar om möjligheter att skapa kanske nya kurser, gemensam examina, men mycket samarbeten också. Kunna utbyta kompetenser när det gäller lärarförmågor. Men det handlar egentligen om att förstärka det som vi gjort i många år det är bara det att det tydligare att man kan få ett stöd för att göra det här. Det finns en styrka i att alla har gått in i det här med gemensam målsättning, att bygga en stark allians. Sen ska man också vara medveten om att det finns väldigt mycket initiativ inom ramen för de här tio lärosätena och det gäller att det här håller sig på en sådan nivå att det inte äter upp det som vi också gör på nationell

nivå och att de inte slår ut de samarbeten som jag utanför Europa men också samarbeten som vi har med andra lärosäten inom Europa. För det är fortfarande så att våra forskare, våra studenter kan och vill och bör välja annat än bara de lärosäten som ingår i alliansen. Det finns några lärosäten som är fantastiskt fina kontor. Grants Office där man har mycket kunskap om hur man söker EU-medel. Jag menar vi kan lära av dem. Vi har varandras styrkor som andra kan lära sig ut av hur vi driver till exempel vårt campus. Så det handlar väldigt mycket om ett erfarenhetsutbyte, att lära och växa tillsammans skulle jag säga. Men att välja, inte allt.

Programledare Du nämnde inledningsvis här, i just frågan om europauniversitet, att får chansen och nu funderar över vad ni vill utveckla och få hjälp att utvecklas. Nu är det här kanske i sin linda för det här går ju inte över en natt, men vad ser du redan nu Agneta där ni skulle vilja bli bättre om vi säger så och få hjälp att bli bättre?

Agneta Marell Ja, vi får en chans men vi har ju också väldigt tydligt egen agenda eller ett eget program för varför har vi gått in i det här? Vad är det för frågor som vi ser som mest viktiga. Det är ju ett långtgående samarbete som vi haft sedan tidigare. Ett exempel är hur vi jobbar med den digitala infrastrukturen och här har vi ett lärosäte i våran allians som vill driva det. Här har vid då en möjlighet att vara med och utveckla våran digitala infrastruktur utifrån det med fokus på studenter. Sen finns det en mängd olika aktiviteter som ska göras under dom här fyra åren och de är resurssatta så att de kommer att göras inom ramen för projektet. Vi är dock inte som JU delaktig i alla de här utan vi har ju kunnat välja det som vi ser som stor fördel för oss. Sen ska man väl också tänka att det kommer säkert att komma en del hinder på vägen och en del utmaningar för oss. Så att det kanske inte bara är möjligheter men och andra sidan vi väljer att se att det här är en möjlighet för JU.

Programledare Att axla rektorsrollen då. Jönköping University. Du är den stora chefen här. Hur känns det?

Agneta Marell Oerhört stolt och hedrad att ha det uppdraget och att vara rektor för JU. Sedan är det väl som på alla stora organisationer. Det finns väldigt väldigt många människor som driver frågor och som har ett stort ansvar, stora befogenheter runt om i organisationen. Det viktigaste är ju egentligen att jag som rektor och den stödorganisation som finns runt mig, att vi är ett bra, effektivt stöd för kärnverksamheten. Det är ju forskning och utbildning. Absolut. Jätte jättestolt, men mitt uppdrag är att skapa bästa förutsättningar för vår kärnverksamhet.

Programledare Gör du det?

Agneta Marell Ja, jag gör vad jag kan får jag väl säga. Finns alltid olika åsikter om det, men jag gör vad jag kan.

Programledare Att den här verksamheten drivs och forskning och utbildning bedrivs på allra bästa sätt, så kom jag att tänka på frågan om akademisk frihet. Det pågår under 2023 en stor genomlysning från regeringen runt den frågan och Universitetskanslersämbetet har ett uppdrag att gå ut och kolla hur högskolor universitet i landet praktiserar akademisk frihet så att säga och då undrar jag hur driver ni det här? Hur driver du den frågan om akademisk frihet här, i det praktiska?

Agneta Marell Eftersom vi är organiserade som en stiftelse så har vi en liten annan struktur. Stiftelsen är ju moderorganisation får man väl säga med ett antal dotterbolag eller bolag där verksamheten bedrivs. För på stiftelsen bedrivs ingen i dagsläget ingen verksamhet annat än att det finns en rektor, en prorektor och vicerektorer som är kopplade till stiftelsen och våran styrelse. Sedan har vi sex stycken dotterbolag eller bolag. Det sätt som vi på stiftelsen jobbar aktivt med för att säkerställa förutsättningarna för akademisk frihet det är ju till exempel att vi är med i Magna Charta. Vi jobbar för och är med i nätverket för Scholars at Risk. Det är två sätt att medvetandegöra vad de här värderingarna står för. Vi pratar om det i vissa sammanhang men väldigt väldigt mycket så är det sånt också som bedrivs ute i vår organisation. När vi tittar på forskningsansökningar, när vi har en etisk kommitté. Vi har professorerna som bildar olika typer av grupperingar beroende på vilken skola du är på så är det antingen forskningskommittén eller professorskommittén där man verkligen diskuterar de här frågorna. Det är ju ingenting som jag per definitionen är ute driver aktivt utan jag ska säkerställa att det finns förutsättningar för våra forskare genom de policys och de rutiner om strukturer som vi har på lärosätet. Att de känner till och känner sig hemma i att vi utövar den akademiska friheten? Ja, och var går gränserna och vad finns det för friheter och vad finns det för skyldigheter? För det innebär ju också att man tar sitt ansvar som forskare och det är ju sånt som bedrivs ut av våra akademiska ledare, av våra professorer som bär den typen av frågor. Men mitt uppdrag är verkligen att säkerställa att det finns förutsättningar att göra det. Att våra doktorander inte blir inlåsta i vissa strukturer som de inte kan kliva ur till exempel. Att värna om rätten att uttala sig i press eller att komma ut med sina forskningsresultat. Att vi skyddar våra forskare den dagen de blir utsatta för hat eller hot i den mån som deras resultat kan ifrågasättas. Att vi då har en organisation som kan stödja dem. Jag tycker också att stiftelseformen i sig är den institutionella autonomin eller friheten. Vi kommer ju lite längre ifrån en statlig styrning vilket ju på ett sätt är den andra delen av akademisk frihet. Så jag tycker att vi jobbar mer med förutsättningarna härifrån och att säkerställa att hör vi någonting så behöver vi naturligtvis gå in och se till att det fungerar. Viktigt i olika typer av samarbeten. Vi är väldigt samverkande i våran organisation. Hur säkerställer vi att forskarna har rätt till sina forskningsresultat? Rätt att publicera sina resultat. Att det inte försvinner i andra typer av samarbeten och att de också vågar och har möjlighet att stå upp.

Programledare Hur är samarbetet med Universitetskanslersämbetet då? Får ni stöd, får ni hjälp när ni behöver?

Agneta Marell UKÄ för oss har ju en väldigt väldigt viktig roll. Vi tycker att vi har en bra relation med UKÄ. Men UKÄ har också en ganska svår roll att kunna balansera både rådgivande och granskande och det är ju här man kanske hela tiden måste ha en öppen dialog kring var går gränsen mellan gör så här och samtidigt så ska man granska det man då säger. Det är ju en svårighet tror jag som UKÄ måste balansera. Precis som vi har våran balansgång att hantera.

Programledare Du känner att vi har verktyg som hjälper er att kvalitetssäkra era utbildningar?

Agneta Marell Ja, det tycker jag. Jag tror samtidigt att det finns utvecklingspotential både hos oss och hos UKÄ för hur vi ska driva det här. Nu kommer ju vi i nästa nya granskning. Vi granskades för fem eller sex år sedan. Då var det utbildning som granskades. Nu kommer ju lärosätessgranskningarna igen och nu är det forskning och utbildning. Nu gäller det ju att instruktionerna är tydliga, att de är transparenta, att de är hållbara över tid. Det är sådana här saker när man utvecklar ett nytt system så är det svårt att vara jätttransparent eller att vara tydlig eller veta precis hur du ska ske. För vi var ju försök. Vi var ju bland de första förra gången och vi vet ju att kriterierna har förändrats över tid, och det är klart att det här blir ju väldigt väldigt viktigt men vi är ju medspelare i det och här gäller det att man har en god dialog. Men att UKÄ skulle ha svaret från början, nej det tror jag inte. Men jag tycker att UKÄ gör ett väldigt bra jobb och jag är glad över ENKA också. Att det är en väldigt väldigt viktig funktion och att samspelet mellan lärosätena och UKÄ det är bra men det finns ju ingenting som inte kan bli bättre. Det gäller ju våran relation till UKÄ precis som UKÄ:s relation till oss, tänker jag.

Programledare Agneta, du känner att ni har nytta av UKÄ?

Agneta Marell Ja, vi tycker att det är viktigt med UKÄ. Det viktigt att ha en nationell granskning och kunna säga att vi är granskade efter de nationella kriterierna och våran utbildning håller en hög kvalitet. Sedan finns det andra sätt att också göra det. Ja, jag tycker att UKÄ har en viktig roll och att vi har glädje av de. Av UKÄ.

Programledare Agneta, ni har ju mycket att utveckla nu här framöver. Ni har blivit ett europauniversitet och det kommer ta flera år tror jag innan det sitter på plats det stora samarbetet. Vad det innebär. Hur känns det som rektor att få jobba, det är ju jättestora grejer, hur känns det att axla det här?

Agneta Marell Man får vara ödmjuk inför uppdraget, men fantastiskt fantastiskt roligt. Med de kolleger som finns i organisationen så finns alla förutsättningar för att det här ska bra. Men jag är inte ensam. Det är ju mina kollegor runt om i organisationen som gör det möjligt. Det är ju det som är JU. Det är ju inte rektorsfunktionen. Men fantastiskt roligt. Jag är så stolt och glad över att vara på JU och för den verksamhet som bedrivs här. Verkligen.

Programledare Stort tack, rektor Agneta Marell, Jönköping University. Tack för att Ämbetet fick komma på besök.

Agneta Marell Tusen tack för att ni kom.

AVA Du har hört Ämbetet - en podd om högre utbildning.

Ämbetet produceras av Universitetskanslersämbetet och i redaktionen ingår Urban Göranson, Leila Zoubir och Karl Edqvist. Om du vill kontakt Ämbetet så skriver du till e-postadressen press@uka.se och besök gärna vår webb uka.se Tack för att du har lyssnat vi hörs igen!